

anélkül azonban, hogy ez háttérbe szorítaná az ismertetés elsőlegességét.

Ugy véljük, igen hasznos, és a filozófia iránt érdeklődők számára elméleti kiindulópontként is számbajövő kötetet vesz kezébe az, aki e kalauz segítségével kívánja bejárni az emberiség gondolatokban kifejezett fejlődését, kezdve a Védáktól egészen Wittgensteinig.

Csejtei Dezső

EGY KIÁLLÍTÁS - ÉS AMI MÖGÖTTE VAN

A Bölcsészettudományi Kar épületének harmadik emeletén, az Ókortörténeti és Régészeti Tanszék folyosóján 1974 februárjától új régészeti kiállítást láthatnak az arra járók. Elődje, az 50-es években néhai Lehel Tanár Ur által rendezett kiállítás az akkor szokásos módon a paleolitikumtól a magyar középkorig /a tanszéki gyűjtemény anyaga mellett főleg másolatokra támaszkodva/ mutatta be az európai régészet fontosabb leleteit. A kiállításrendezés eme elvi alapján ma már nem is vitatkozunk, túlhaladott módszer. Igaz, a hallgatóságnak szemléltetés céljaira nem lett volna a legrosszabb, de ... gondozni senki sem gondozta, egyre kopott /tárgyak is tűntek el belőle/, s végül a Régészeti Diákkör elhatározta, hogy felujítja. Ez a felujítás természetesen jóval több kellett, hogy legyen, mint egyszerű portörletés; hiszen már a rendezés első pillanataiban kiderült, hogy az érintett tanszéken még az oktatók sem tudják, milyen leletek találhatóak a Tanszéki Gyűjteményben. Első lépésként tehát /ez még 1968-ban történt/ Ecsedy István és Maráz Borbála tanszéki pályamunka formájában részletesen leírták az anyagot / A JATE Ókortörténeti és Régészeti Intézete Archeológiai Gyűjteményének leírása, Szeged 1968/. A következő lépésre egy nemzedékkel később került sor: 1970 őszén a Diákkör lebontotta a régi kiállítást, az erre-arra tárolt leleteknek a régi leltárkönyv tételeivel való azonosítása után - a körülményekhez képest - hozzáférhető raktári rend jött létre. Ebből a raktári ál-

lapotból aztán játszi könnyedséggel -négy félév alatt - ismét egy újabb generáció válogatta ki azt az anyagot, melyet kiállíthatónak véltünk. Pedig akkor még nem is tudtuk, hogy mi lesz a fő kiállítási vezérelv. Azt hamar eldöntöttük, hogy csak eredeti tárgyakat állítunk ki - ez már önmagában bizonyos szelekciót jelentett s lehatárolta a bemutatandó történelmi időszakokat is. Miután felfedeztük, hogy az Intézet 1945_x előtti iratanyaga a Csongrád megyei Levéltárban hozzáférhető, ott kezdtünk szorgos buvárkodáshoz, aminek meglepő eredménye lett: rábukkantunk a Tanszék oktatóinak levelezésére, melyből széles ásató- és leletbejelentő-hálózatot kiépítő tevékenység képe bontakozott ki. Szerencsések voltunk még abban is, hogy a JATE 50 éves jubileumára megjelent az Egyetemi Almanach, melyben felleltük az Intézet és oktatói olyan adatait, melyekhez egyébként igen nehezen, vagy egyáltalán nem férhettünk volna hozzá. Kialakulhatott tehát leendő kiállításunk tematikája és forgatókönyve: mutassuk be az Intézet régészeti tevékenységét a rendelkezésünkre álló régészeti leletanyag, publikációk és irattári anyag alapján.

Dolgunk így sem volt könnyű, aminek oka elsősorban a rendelkezésünkre álló régészeti leletanyag volt. Hires és fontos ásatásokból alig találtunk leleteket, míg más, kevésbé fontos lelőhelyről többszáz cseréptöredéket mutathattunk volna be. A forgatókönyv hosszas kinlódás után mégis megszületett, s ekkor /1973 tavasza/ már csak a megvalósítás volt hátra.

Igen ám, de... köztudott, hogy mindenhez pénz kell. Hiába a lelkesedés, ha a festék drága. A vitrinekben a leletanyag is szebben mutatna, ha belső világítást készíthetnénk! /Elég csak a bánkoti sir csodás ezüstcsüngőit megtekinteni a félárnyékban, hogy bárki igazat adhasson./ Az anyagi határok miatt végül is a régi vitrinekhez és a meglevő mennyezetvilágításhoz kellett terveznünk a kiállítást. /Sajnos még arra sem volt mód, hogy a vitrinek és a folyosón levő egyéb szekrények sorrendjét a kiállítás tematikájának megfelelően felcserélhessük! / A Tanszék szerencsésére többször is mélyen a zsebébe nyult /köszönet érte! - s a Múzeumnak is, az in stalláció elkészítésében nyújtott segítségért/, s így aztán az 1973/74. tanév első félévét már frissen festett vitrinek várták /akik emlékeznek még rá, tudják, hogy szinpompájuk leginkább egy

konyhabutor-kiállításra emlékeztetett/.

No, de október vége felé végre elemi erővel tört ki a kiállításrendezés! A folyosóra nyíló oktatói szobák tulajdonosai a megmondható, hogy milyen lelkesen, a legnagyobb zajtól sem rettenve vissza, tologattuk a szekrényeket, fúrtunk, faragtunk, kalapáltunk- bizony, igen gyakran késő éjszakáig. Utólag végiggondolva a dolgot, ez bizony derekas, igazi közös diákköri munka volt. A frissen restaurált anyag /Saliga László és Fekete Lajosné restaurátorokat illeti érte köszönet/ szinte napok alatt került fel a vitrinek falára /jórészt Márffy János és Pál László múzeumi kiállításrendezők társadalmi munkájában/, s a kiállítás 1974 februárjára teljes pompájában ragyogott. Igaz, nem sokáig, hiszen csak ekkor került sor a folyosó festésére /gyors bontás, majd újabb rendezés/, de azt is átvészelte valahogy. Így aztán-tiszta folyosón tiszta/?/ vitrinekben áll egy új kiállítás, mely sokaknak máris szívéhez nőtt. /Olyannyira, hogy egy elsőéves hallgató a nagy vizsgalásban beleült az egyik vitrin üvegébe - összetörve az alatta levő leleteket is./

Végül is mi az, amit ez a kiállítás bemutat?

Először is az Intézet rövid történetét, főleg ásatásainak tükrében. Az Egyetem Szegedre költözésekor "az Intézet ... mindössze egy íróasztalból és 5-6 könyvből állott, melyeknek a Klasszika-Filológiai Intézet adott ideiglenes hajlékot a maga szűk helyiségében" - írta Buday Árpád, az első Tanszékvezető 1935-ben. Ez az Intézet egyre fejlődött, s tudj' Isten, mi módon, de a II. világháború előtti magyar régészet egyik legjelentősebb /a világ legnevesebb régészeivel, intézményeivel szoros kapcsolatban álló/ iskolájává vált. Egykori oktatói és hallgatói még ma is kulcsfontosságú pozíciókat töltenek be a tudományos életben /nekik állít emléket első vitrinünk/. Az első évek pedig igen nehezen teltek. A szemléltetés céljait szolgáló tanulmányi gyűjteményt Budayék gyakorlatilag az ország legkülönbözőbb részeiről koldulták össze. Ez az anyag /2-3. vitrin/ igen értékes és egyben érdekes is, sajnálatos, hogy pontos lelőköri körülményeiről általában nincs tudomásunk.

A Tanszék saját ásatásainak válogatott anyagát a 4-7. vitrinekben állítottuk ki. Ásatásszervezés szempontjából igen érdekesek a bökényi ásatás dokumentumai; a leletanyag viszont a kisapostagiak-

kal egyetemben részben elkallódott, részben más intézetbe került, részben azonosításra vár. Az 1929-től rendszeresen folytatott Hódmezővásárhely környéki ásatások /Banner J./ anyagából alig van Szegeden, de a Tikosról /Roska M. ásatása/ származó anyaggal együtt jól szemléltetik az alföldi kora-neolitikum diszitőművészetét. Említésre érdemesek a bánkúti és ószentiváni honfoglaláskori női ruhadiszek; a békéscsaba-fényesi és a szőregi La Tène- és szkitakori leleteknek pedig a helyi őslakosság és a beáramló új etnikum keveredése szempontjából van nagy fontossága. Az utolsó vitrinekben a Dél-Alföld réz- és bronzkora szempontjából oly fontos ószentiváni leletek láthatók. Az egyes későneolitikus és koraréz-kori csoportok egymásba fejlődése az edényformákról is jól leolvasható, hasonló a helyzet a kora- és középbronzkori anyag esetében is. Az ószentiváni sírok kisebb leletei /elsősorban a kagyló- és csiga-nyakláncok, ékszerek/ a lakosság déli eredetére utalnak.

Az Intézet-történet rövid bemutatása mellett kiállításunk másik /bevallott-bevallatlan/ célja igen egyszerű, gyakorlati jellegű: főleg az I. éves történelem szakos hallgatók számára konkrét illusztrációs anyagot nyújtani őstörténeti tanulmányaikhoz. Valamennyien ismerjük az elsőéves jegyzeteket, melyekből bizony alig-alig lehet megtanulni /holott kollokvium és szigorlat anyaga/ a csipettdiszes kerámiát, a babos karpereceket, a pávaszemes gyöngyöket, stb. Ha valaki nyitott szemmel nézi a vitrineket, talán azonosítani tudja tanulmányai egy-egy részét a kiállított tárgyakkal.

S akkor elértük célunkat.

ifj. Kürti Béla